

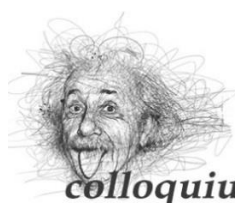
colloquium-journal

ISSN 2520-6990

Międzynarodowe czasopismo naukowe

Medical sciences
Biological sciences

№48(241) 2025
Część 2

colloquium-journal

ISSN 2520-6990

ISSN 2520-2480

Colloquium-journal №48 (241), 2025

Część 1

(Warszawa, Polska)

Redaktor naczelny - **Paweł Nowak**
Ewa Kowalczyk

Rada naukowa

- **Dorota Dobija** - profesor i rachunkowości i zarządzania na uniwersytecie Koźmińskiego
- **Jemielniak Dariusz** - profesor dyrektor centrum naukowo-badawczego w zakresie organizacji i miejsc pracy, kierownik katedry zarządzania Międzynarodowego w Ku.
- **Mateusz Jabłoński** - politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki.
- **Henryka Danuta Stryczewska** – profesor, dziekan wydziału elektrotechniki i informatyki Politechniki Lubelskiej.
- **Bulakh Iryna Valerievna** - profesor nadzwyczajny w katedrze projektowania środowiska architektonicznego, Kijowski narodowy Uniwersytet budownictwa i architektury.
- **Leontiev Rudolf Georgievich** - doktor nauk ekonomicznych, profesor wyższej komisji atestacyjnej, główny naukowiec federalnego centrum badawczego chabarowska, dalekowschodni oddział rosyjskiej akademii nauk
- **Serebrennikova Anna Valerievna** - doktor prawa, profesor wydziału prawa karnego i kryminologii uniwersytetu Moskiewskiego M.V. Lomonosova, Rosja
- **Skopa Vitaliy Aleksandrovich** - doktor nauk historycznych, kierownik katedry filozofii i kulturoznawstwa
- **Pogrebnaya Yana Vsevolodovna** - doktor filologii, profesor nadzwyczajny, stawropolski państwowy Instytut pedagogiczny
- **Fanil Timeryanowicz Kuzbekov** - kandydat nauk historycznych, doktor nauk filologicznych. profesor, wydział Dziennikarstwa, Bashgosuniversitet
- **Aliyev Zakir Hussein oglu** - doctor of agricultural sciences, associate professor, professor of RAE academician RAPVHN and MAEP
- **Kanivets Alexander Vasilievich** - kandydat nauk technicznych, profesor nadzwyczajny Wydział Agrotechnologii i Transportu Drogowego, Państwowy Uniwersytet Rolniczy w Połtawie
- **Yavorska-Vitkovska Monika** - doktor edukacji, szkoła Kuyavsky-Pomorsk w bydgoszczu, dziekan nauk o filozofii i biologii; doktor edukacji, profesor
- **Chernyak Lev Pavlovich** - doktor nauk technicznych, profesor, katedra technologii chemicznej materiałów kompozytowych narodowy uniwersytet techniczny Ukrainy „Politechnika w Kijowie”
- **Vorona-Slivinskaya Lyubov Grigoryevna** - doktor nauk ekonomicznych, profesor, St. Petersburg University of Management Technologia i ekonomia
- **Voskresenskaya Elena Vladimirovna** doktor prawa, kierownik Katedry Prawa Cywilnego i Ochrony Własności Intelektualnej w dziedzinie techniki, Politechnika im. Piotra Wielkiego w Sankt Petersburgu
- **Tengiz Magradze** - doktor filozofii w dziedzinie energetyki i elektrotechniki, Georgian Technical University, Tbilisi, Gruzja
- **Usta-Azizova Dilnoza Ahrarovna** - kandydat nauk pedagogicznych, profesor nadzwyczajny, Tashkent Pediatric Medical Institute, Uzbekistan
- **Oktay Salamov** - doktor filozofii w dziedzinie fizyki, honorowy doktor-profesor Międzynarodowej Akademii Ekoenergii, docent Wydziału Ekologii Azerbejdżańskiego Uniwersytetu Architektury i Budownictwa
- **Karakulov Fedor Andreevich** – researcher of the Department of Hydraulic Engineering and Hydraulics, federal state budgetary scientific institution "all-Russian research Institute of hydraulic Engineering and Melioration named after A. N. Kostyakov", Russia.
- **Askaryants Wiera Pietrowna** - Adiunkt w Katedrze Farmakologii, Fizjologia. Taszkencki Pediatryczny Instytut Medyczny. miasto Taszkent

    SlideShare

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

«Colloquium-journal»

Wydawca «Interdruk» Poland, Warszawa

Annopol 4, 03-236

E-mail: info@colloquium-journal.org

<http://www.colloquium-journal.org/>

Chornenka Zh.A. FEATURES OF DEMODECIS IN PREGNANT WOMEN: SYMPTOMS, TREATMENT, PREVENTION	72
Yakovets K.I. ADHESIVE OTITIS: CAUSES AND TREATMENT	75
Шахова О.О, Горячківська О.О, Мельніченко Г.М, Ятчук Е.М СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДИФЕРЕНЦІЙНОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ТАКТИКИ ВЕДЕННЯ КАРДІОМІОПАТІЙ У ДІТЕЙ. (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)	77
Shakhova O.O., Goryachkivska O.O, Melnichenko G.M, Yatchuk E.M CURRENT ASPECTS OF DIFFERENTIAL DIAGNOSTICS OF CARDIOMYOPATHIES IN CHILDREN. TACTICS OF MANAGEMENT OF A SICK CHILD WITH CARDIOMYOPATHY (LITERATURE REVIEW)	77
Bukach O.P., Havrylova A. R., Riabushenko. M. V. SIMULATION TRAINING IN UKRAINE: MODERN APPROACHES AND DEVELOPMENT PROSPECTS.....	80
Гулюк С.А., Шнайдер С.А., Дсньга О.В., АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ НА РІВЕНЬ ПЕЧІНКОВИХ МАРКЕРІВ В СИРОВАТЦІ КРОВІ ЩУРІВ НА ТЛІ МОДЕЛЮВАННЯ ІМУНОДЕФІЦИТУ ТА ДИСБІОЗУ	84
Guliuk S.A., Shnaider S.A., Dienha O.V. ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF TREATMENT AND PROPHYLAXIS MEASURES ON THE LEVEL OF LIVER MARKERS IN RAT BLOOD SERUM IN THE BACKGROUND OF MODELING IMMUNODEFICIENCY AND DYSBIOSIS	84

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

Крупик С., Кізь О. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ, МЕХАНІЗМІВ ТА ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	89
Krupyk S., Kiz O. THEORETICAL ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL FEATURES, MECHANISMS AND FACTORS OF CRITICAL THINKING DEVELOPMENT IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN	89

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

Світлана Крупик

магістрантка факультету педагогіки і психології

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Ольга Кіз

кандидатка психологічних наук,

доцентка кафедри психології

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ, МЕХАНІЗМІВ ТА ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Svitlana Krupyk

Olha Kiz

THEORETICAL ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL FEATURES, MECHANISMS AND FACTORS OF CRITICAL THINKING DEVELOPMENT IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN

Анотація

Стаття присвячена теоретичному вивченню психологічних особливостей, механізмів та соціально-психологічних факторів розвитку критичного мислення у молодших школярів у контексті аналізу наукових джерел зарубіжних і українських науковців.

Abstract

The article is devoted to the theoretical study of psychological features, mechanisms and socio-psychological factors of critical thinking development in primary school students in the context of analyzing scientific sources of foreign and Ukrainian scholars.

Ключові слова: мислення, критичне мислення, молодші школярі, психологічні особливості.

Keywords: thinking, critical thinking, primary school students, psychological features.

У Концепції Нової української школи, критичне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення, конструктивно керувати емоціями, – є наскрізними вміннями, а разом із ключовими компетентностями створюють так звану «кандиду», яка є основою для успішної самореалізації учня – особистості, громадянина і фахівця [6, с. 12]. Актуальність дослідження засад розвитку критичного мислення молодших школярів визначається загальною тенденцією реформування сучасної освіти з метою створення оптимального освітнього простору, в якому учень позбувається ролі об'єкта формуючих впливів і займає суб'єкт-суб'єктну позицію. Пріоритетність розвитку критичного мислення підкреслюється інтенсивністю соціальних змін, які спонукають особистість здійснювати складні поліфункціональні види життєдіяльності, ефективно розв'язувати різні навчальні завдання та життєві проблеми, значну частину яких передбачити неможливо.

Розвиток критичного мислення у молодших школярів в умовах сьогодення є важливим завданням системи освіти, позаяк це суголосно завданням формувати незалежну, вільну, спроможну самостійно осмислювати явища суспільного буття, відстоювати власну думку й приймати обґрунтовані рішення особистість.

Розглядаючи дане питання у контексті психології мислення, зазначимо, що критичність розгля-

дається як одна з властивостей розуму і визначається як усвідомлений контроль за ходом інтелектуальної діяльності людини, що виявляється в здатності людини строго і об'єктивно оцінювати свої і чужі думки, піддавати їх сумніву і перевірці, виявляти у них цінне і помилкове. Це вміння знаходити недоліки у власному розумовому процесі чи адекватно реагувати на критику свого мислення. Науковці виокремлюють індивідуальні особливості мислення: критичність, швидкість, гнучкість, самостійність, розсудливість, винахідливість, глибина думки, широта, дотепність, кмітливості, цілеспрямованість, інтуїтивність, послідовність [8].

Дослідження критичного мислення в його сучасному розумінні почали розгортатися у другій половині XX століття переважно англійськими вченими, які у своїх роботах досліджували цей феномен з різною метою та з різних боків, проте кожен дотримувався думки, що критичний тип мислення передбачає логічну перевірку інформації, її незалежну оцінку, спираючись на факти всупереч емоціям, доведення своєї думки з метою використання нових знань та навичок у практичній діяльності. Вважається, що це поняття в розумінні мислення вищого рівня введено Б. Блумом у методичній літературі в 1956 році, а соціально-філософський аспект використання терміну «критичне мислення» запропонував у 1970 році Ю. Габермас, представник Франкфуртської школи критичної соціальної теорії.

За визначенням Джуді А. Браус та Девіда Вуда, критичне мислення дорівнює розумному рефлексивному мисленню, сфокусованому на пошуку того, чому вірити та як діяти. Це процес пошуку здорового глузду, спрямований на об'єктивність та логічність з огляду на свою точку зору, водночас здатності відмовлятися від власних упереджень та урахування думок оточуючих [14].

Один із засновників Інституту критичного мислення США, професор Колумбійського університету М. Ліпман зазначає, що методика формування критичного мислення є цілісною системою взаємодії засобів і прийомів, які сприяють формуванню самостійного, наукового мислення, що дозволяє особистості формулювати надійні, вірогідні судження, приймати зважені, ретельно обмірковані та незалежні рішення [за 12, с. 26].

Розгорнуте формулювання критичного мислення запропоновано Американською філософською асоціацією (APA-Delphi): «Критичне мислення – це цілеспрямоване, саморегулююче судження, яке завершується інтерпретацією, аналізом, оцінкою і інтерактивністю, також як пояснення очевидних, концептуальних, методологічних, або контекстних міркувань, на яких ґрунтується це судження». Зазначають ряд особистісних характеристик, які притаманні людині з розвинутим критичним мисленням: «Ідеальне критичне мислення людини зазвичай пов'язане з допитливістю, хорошою обізнаністю, причиною довіри, неупередженістю, гнучкістю, справедливістю в оцінці, чесністю в зіткненні з особистими упередженнями, розсудливістю в судженнях, бажанням прояснювати проблеми і складні питання, ретельністю в пошуку потрібної інформації, розумністю у виборі критеріїв, постійністю в пошуку результатів, які є настільки ж точними, як використані першоджерела. Ця комбінація, що зв'язує розвиток вміння критичного мислення з розумінням основ раціонального і демократичного суспільства» [14].

У «Психологічній енциклопедії» О. Степанова критичність мислення розглядається як одна із його можливих індивідуальних особливостей мислення: «людина з критичним мисленням суворо оцінює свої і чужі думки, виявляє в них недоліки і сильні сторони, не приймає за істину здогадки, а піддає їх аналізу і перевірці» [8, с. 201].

Як наголошують Г. Терещук та Н. Лупак, «критичне мислення необхідно цілеспрямовано розвивати у процесі навчальної діяльності, враховуючи індивідуальний і колективний ментальний досвід суб'єктів взаємодії, когнітивно-комунікативні можливості освітнього середовища. <...> ментальна модель мислення особистості, яка співвідносна з усіма ключовими характеристиками рідної мови, репрезентує знання про світ загалом, а також відображає стани свідомості і специфічні механізми мислення людини» [9, с. 6].

О. Гузар і М. Ліоненко вказують на те, що «ідеї розвитку критичного мислення, які сприяють розвитку пізнавальної активності й самостійності мислення особистості, принципово відрізняються від

репродуктивного стилю навчання, а вміння самостійно поповнювати і застосовувати знання у різноманітних ситуаціях вважаються пріоритетними» [2, с. 76].

Розвиток критичного мислення у молодших школярів є важливою складовою їхнього психічного розвитку та організації освітнього процесу у початковій ланці освіти. Критичне мислення визначається як здатність аналізувати і оцінювати інформацію, робити обґрунтовані висновки та приймати обґрунтовані рішення. У молодшому шкільному віці діти починають розвивати цю здатність, особливо в контексті вивчення різних предметів та спілкування з однолітками та дорослими.

У Державному стандарті початкової освіти вказано, що «спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами» [4]. Тому формування критичного мислення у школярів є одним з головних завдань сучасної освіти.

Однією з основних передумов розвитку критичного мислення є стимулювання дітей пізнавати оточуючий світ через аналіз та обговорення інформації. Це може бути досягнуто через постановку запитань, вирішення проблемних ситуацій та аналіз власного досвіду. Важливо, щоб діти навчилися розрізняти факти від припущень та вміли застосовувати логічні аргументи в обговореннях. Також важливою складовою є розвиток умінь висловлювати власні думки та переконання. Діти повинні вміти аргументувати свої погляди, виходячи з логічних доказів та аналізу інформації. Це допоможе їм стати більш самостійними у прийнятті рішень та розвинути навички аналізу та критичного мислення.

Мислення дітей – це важливий аспект їхнього когнітивного розвитку, який зазнає значних змін на різних вікових етапах. Розвиток мислення у дітей проходить через кілька стадій, кожна з яких характеризується своїми особливостями і можливостями.

На першому етапі, який називається сенсорно-моторною стадією, мислення дітей тісно пов'язане з їхніми сенсорними відчуттями та моторними діями. Діти досліджують світ через рухи та маніпуляції з об'єктами. Вони поступово починають розуміти причинно-наслідкові зв'язки і розвивають основи логічного мислення.

У віці від двох до семи років діти переходять на передопераційну стадію мислення. Вони починають використовувати символи та мову для відображення об'єктів і подій. На цьому етапі діти часто використовують егоцентричне мислення, що означає, що вони сприймають світ з власної точки зору і їм важко зрозуміти інші перспективи. Однак, вони починають розвивати здатність до уяви та гри, що є важливою складовою творчого мислення.

У віці від семи до одинадцяти років діти переходять на конкретно-операційну стадію. На цьому етапі вони набувають здатності до логічного мислення щодо конкретних об'єктів і подій. Діти починають розуміти принципи збереження кількості, об'єму і маси, можуть класифікувати об'єкти за різними ознаками і розуміють поняття часу і простору. Їх мислення стає більш організованим і систематичним.

На формально-операційній стадії, яка розпочинається приблизно в одинадцять років, діти розвивають здатність до абстрактного мислення. Вони можуть мислити гіпотетично, розуміти абстрактні поняття і вирішувати складні проблеми, використовуючи логічні операції. Цей етап характеризується здатністю до критичного мислення і аналізу складних ідей.

На розвиток мислення у дітей впливають різні фактори: біологічні, соціальні, освітні тощо. Біологічні фактори включають генетичну схильність і нейропсихологічний розвиток. Соціальні фактори охоплюють взаємодію з батьками, вихователями, вчителями, однолітками, а також культурне середовище. Освітні фактори включають навчальні програми і методи навчання, що стимулюють пізнавальну активність дітей.

Для розвитку мислення у дітей важливо забезпечити їм різноманітні можливості для навчання і дослідження. Ігри, що стимулюють уяву і логічне мислення, навчальні завдання, що потребують розв'язання, а також читання і обговорення книг сприяють розвитку мислення. Окрім того, важливо заохочувати дітей до запитань, експериментів і критичного аналізу інформації.

Відтак, мислення дітей є складним і багатограним процесом, який розвивається поступово і під впливом різних факторів. Створення сприятливих умов для його розвитку сприяє формуванню креативних, критично мислячих і компетентних особистостей [11, с. 83].

Мислення молодших школярів, тобто дітей у віці від 6 до 10 років, характеризується значними змінами та прогресом у порівнянні з дошкільним періодом. У цей час діти переходять від наочно-образного мислення до більш структурованого і логічного, що дозволяє їм краще засвоювати навчальний матеріал та вирішувати складніші завдання.

Із початком навчання мислення стає у центрі психічного розвитку дитини і головним в системі інших психічних функцій, які під його впливом набувають усвідомленого та довільного характеру, інтелектуалізуються. Мислення молодших школярів перебуває на переломному етапі розвитку. У даний період здійснюється перехід від наочно-образного мислення до словесно-логічного, понятійного, що дає розумовій діяльності учня двоїстий характер: конкретне мислення, що пов'язане з реальною дійсністю та безпосереднім спостереженням, вже підпорядковується логічним принципам, але формальнологічні, абстрактні міркування дітям все ще недоступні.

Молодші школярі активно розвивають навички логічного мислення. Вони починають розуміти принципи причинно-наслідкових зв'язків, класифікації та узагальнення. На цьому етапі діти здатні оперувати конкретними об'єктами та їхніми властивостями, але їм ще важко працювати з абстрактними поняттями. До прикладу, вони можуть класифікувати предмети за кольором, формою або розміром, але їм може бути складно зрозуміти складніші абстрактні концепції.

Р. Угніч встановив, що «освітній процес має велике значення для розвитку мислення молодших школярів. Уроки в школі допомагають дітям розвивати навички аналізу, синтезу та узагальнення інформації. Вчителі використовують різні методи навчання, такі як ігри, завдання, вправи на логіку та групові проекти, щоб стимулювати мисленнєву активність учнів. Важливо також створювати умови для самостійного мислення та дослідження, щоб діти могли вільно виражати власні думки і знаходити розв'язки задач» [13, с.155].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави виокремити такі функції критичного мислення:

1. Регулятивна функція – вміння обдуманого діяти і регулювати свої дії відповідно до об'єктивних умов; здійснюється перехід від попереднього рішення задачі або проблеми до остаточного рішення.

2. Оцінкова функція – оцінка своїх і чужих думок і дій.

3. Функція ініціації проявляється при виявленні і виправленні пізнавального протиріччя. У суцільних даних розв'язуваної проблеми знайти потрібні дані і з їх допомогою вирішити проблему.

4. Стимулююча функція – критичне мислення стимулюється потребою в нових знаннях, умінь, а також висуненням нових гіпотез, інтересом до самостійних досліджень, способів вирішення задач.

5. Коригувальна функція – раціональний відбір необхідного матеріалу, пошуку інформації. Молодший школяр також коригує свою діяльність за допомогою вчителя: його усвідомлене ставлення до підсумків повинно стати стимулом до майбутньої діяльності.

6. Прогнозуюча функція – орієнтування на майбутнє, на перспективи. Молодший школяр, який здатний заздалегідь передбачати хід розв'язку задачі і прогнозувати розвиток ситуації, має високий рівень критичного мислення.

7. Моделююча функція – створення моделі дій і результатів. Моделююча функція передбачає створення математичних моделей об'єктів вивчення; орієнтована на абстрагування й ідеалізацію. Часто використовують моделі процесів або явищ, щоб наочніше їх продемонструвати і вивчити [1; 3; 8; 11].

Дослідження критичного мислення показує, що цей вид мислення може розвиватися спонтанно, але такий розвиток не забезпечує формування його на високому рівні. Соціальні взаємодії відіграють важливу роль у розвитку мислення молодших школярів. Взаємодія з однолітками, спільна діяльність

та обговорення задач сприяють формуванню комунікативних і когнітивних навичок. Діти вчаться слухати інші точки зору, аргументувати свої думки і співпрацювати в групі. Це допомагає їм розвивати критичне мислення і здатність до аналізу інформації.

Батьки також можуть активно сприяти розвитку мислення у своїх дітей. Читання книг, обговорення різних тем, спільне вирішення логічних задач і залучення дітей до домашніх справ, що вимагають планування та організації, допомагають розвивати їхнє мислення. Важливо заохочувати допитливість дітей і підтримувати їх у прагненні до пізнання нового.

Мислення молодших школярів – це «динамічний процес, що зазнає значних змін під впливом навчання, соціальних взаємодій та підтримки з боку дорослих. Розвиток логічного мислення, здатності до аналізу і синтезу інформації є ключовими аспектами цього етапу розвитку, які закладають основу для подальшого когнітивного зростання. Щоб розпочати ефективно практикувати критичне мислення, учні повинні розвивати впевненість у собі та розуміння цінності власних думок та ідей, брати активну участь у навчальному процесі, бути готовими генерувати та відхиляти судження» [10, с. 63].

Мислення учнів початкових класів характеризується активним розвитком і поступовим переходом від наочно-образного до абстрактного. У цей період діти починають активно досліджувати світ навколо себе, запам'ятовувати нову інформацію та встановлювати логічні зв'язки між явищами.

Наочно-образне мислення, яке домінує на початку цього вікового етапу, проявляється в тому, що «діти краще сприймають і розуміють інформацію, яка подана у вигляді яскравих образів, прикладів і наочних матеріалів. Саме тому важливо використовувати в навчальному процесі ілюстрації, моделі та інші візуальні допоміжні засоби. Із часом у дітей починає формуватися абстрактне мислення, що дозволяє їм оперувати поняттями і логічними конструкціями без необхідності бачити конкретні предмети. Цей процес супроводжується розвитком аналітичних і синтетичних здібностей. Діти вчаться порівнювати об'єкти, виокремлювати їхні спільні та відмінні ознаки, класифікувати та систематизувати інформацію. Важливо заохочувати дітей до аналізу та рефлексії, ставлячи їм запитання, які стимулюють міркування та самостійний пошук відповідей» [7, с. 138].

На розвиток мислення дітей в початковій школі значний вплив мають педагогічні методи, які використовують учителі. Активне залучення дітей до колективних видів діяльності, інтерактивні ігри, проєктна діяльність та робота в групах сприяють розвитку комунікативних навичок і соціального інтелекту. Важливо також забезпечити диференційований підхід, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини, їхні сильні та слабкі сторони. Це дозволяє створити сприятливі умови для всебічного розвитку мислення дітей і формування у них навичок критичного мислення, які стануть основою

для подальшого навчання та розвитку в підлітковому віці.

Розвиток критичного мислення в здобувачів початкової освіти є важливою складовою освітнього процесу, адже саме в цей період формуються основні навички аналізу, оцінки та інтерпретації інформації. Критичне мислення дозволяє дітям ставити під сумнів отриману інформацію, аналізувати її з різних точок зору та приймати обґрунтовані рішення.

Одним із ключових елементів розвитку критичного мислення є створення умов для відкритого обговорення та дискусії в класі. Вчителі можуть ставити запитання, що спонукають дітей до роздумів, наприклад, «Чому ти так вважаєш?», «Як ти дійшов до цього висновку?» або «Що ще може бути правдою?». Це допомагає дітям навчитися аргументувати свою позицію, висловлювати власні думки та прислухатися до думок інших.

Психологічні особливості розвитку критичного мислення у молодших школярів, як зазначають у своїх працях Н. Дементієвська, І. Сущенко, вміщують в себе ряд аспектів, які істотно виключаються при плануванні навчального процесу:

- розвиток когнітивних функцій: у молодших школярів формується базовий рівень когнітивних функцій, таких як увага, пам'ять, мовлення та мислення. Важливо стимулювати ці процеси через завдання, які вимагають аналізу, порівняння, класифікації та розв'язання проблеми;

- формування навичка самоконтролю: молодші школярі тільки вчаться контролювати свої емоції та дії. Розвиток критичного мислення передбачає вміння критично оцінювати власні думки та дії, а також розуміння наслідків своїх вчинків;

- соціальна взаємодія: у молодших школярів формується соціальна компетентність, яка є важливою для розвитку критичного мислення. Вони вчаться спілкуватися, слухати інших людей, вивчати різні точки думки та аргументувати власну думку;

- розвиток інтелектуальної цікавості: молодші школярі мають великий інтелектуальний потенціал та інтерес до оточуючого світу. Сприяння цієї цікавості та стимулювання пізнавальної активності допомагають їм розвивати критичне мислення;

- підтримка від близьких відчуттів: важливо, щоб молодші школярі отримували підтримку та заохочення від батьків, вчителів та інших дорослих у своєму зусиллі розвивати критичне мислення. Позитивне ставлення оточування може значно підвищити їхній інтерес та мотивацію [3, с. 186].

Г. Терещук та Н. Лупак спроектували ментальну модель критичного мислення, в основі якої – алгоритм когнітивних дій з траєкторією діалогічного зв'язку «запитання – відповідь». Науковці наголошують, що «в контексті формування критичного мислення зростаючої особистості доцільно використовувати технологію постановки запитань». Для зіставлення й порівняння шаблонного та кри-

тичного способів мислення учні скористалися методом «6 журналістських запитань», що передбачає діалог між учителем та учнем з метою визначення теми і мети (сміслу) казки. Оцінка висловлювань типу «запитання – відповідь» дає змогу пересвідчитися у перевазі критичного способу мислення над шаблонним, яке, на жаль, все ще не може зайняти пріоритетне місце у навчальному процесі нинішніх закладів освіти [9, с. 14].

І. Жаркова, О. Янкович зазначають, що використання інтерактивних методів навчання, таких як групова робота, проєктна діяльність та рольові ігри, також сприяють розвитку критичного мислення. Діти вчаться співпрацювати, обмінюватися ідеями та шукати компроміси. Важливим аспектом є стимулювання самостійного пошуку інформації та вирішення проблем, що допомагає дітям розвивати навички самооцінки та саморефлексії [5].

Навчання критичному мисленню також включає розвиток навичок аналізу медіа контенту та інформації з різних джерел. У сучасному світі, де діти мають доступ до великої кількості інформації, важливо навчити їх розрізняти надійні джерела від ненадійних, оцінювати правдивість інформації та виявляти приховані маніпуляції.

Відтак, розвиток критичного мислення у молодших школярів в умовах сьогодення є важливим завданням системи освіти, позаяк це суголосно завданням формувати незалежну, вільну, спроможну самостійно осмислювати явища суспільного буття, відстоювати власну думку й приймати обґрунтовані рішення зростаючу особистість.

Перелік використаних джерел:

1. Галаган С. Формування та розвиток критичного мислення молодших школярів. Педагогічна майстерня. 2017. № 5. С. 23–27.
2. Гузар О., Ліоненко М. Моделі уроків розвитку критичного мислення: аналіз та особливості конструювання. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. 2021. Вип. 1. С. 75–80.
3. Дементівська Н. П., Сущенко І. М. Критичне мислення: як цьому навчати : наук.-метод. посібник / за наук. ред. О. І. Пометун. Харків. 2007. 190 с

4. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

5. Жаркова І., Янкович О. Технологія кейс-стаді в освітньому процесі НУШ як засіб розвитку критичного мислення молодших школярів. Вісник науки та освіти. 2023. № 9 (15). С. 408–420.

6. Концепція Нової Української школи URL: <http://nus.org.ua/about/formula/>

7. Мелекесцева Н. Розвиток критичного мислення молодших школярів засобами сучасної української дитячої літератури. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2019. № 27. С. 380–386.

8. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник Степанов О.М. Київ: «Академвидав». 2006. 423 с.

9. Терещук Г. В., Лупак Н. М. Технологія постановки запитань у контексті формування критичного мислення особистості: ментальний аспект. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. № 1. С. 6–16. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/26208>

10. Терно С. О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії: посіб. для вчит. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. 70 с.

11. Тягло О. В. Досвід засвоєння критичного мислення в Новій українській школі. Філософія освіти. 2021. № 5. С. 118.

12. Тягло О. Післямова до статей Метью Ліпмана і Марка Вайнштейна. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2006. № 27. С. 26–27.

13. Угніч Р. Теорія і практика моделювання компетентнісного уроку. Дивослово. 2018. № 5. С. 12–19.

14. Braus, J. A., Wood, D. Environmental Education in the Schools: Creating a Program That Works! Peace Corps, 1993.

15. Facione, Peter A. Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction (The Delphi Report). Millbrae, CA: The California Academic Press, 1990.

Colloquium-journal №48 (241), 2025

Część 1

(Warszawa, Polska)

ISSN 2520-6990

ISSN 2520-2480

Czasopismo jest zarejestrowany i wydany w Polsce. Czasopismo publikuje artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Magazyn jest wydawany w języku angielskim, polskim i rosyjskim.

Częstotliwość: co tydzień

Wszystkie artykuły są recenzowane.

Bezpłatny dostęp do elektronicznej wersji magazynu. *нотатки*

Przesyłając artykuł do redakcji, autor potwierdza jego wyjątkowość i jest w pełni odpowiedzialny za wszelkie konsekwencje naruszenia praw autorskich.

Opinia redakcyjna może nie pokrywać się z opinią autorów materiałów.

Przed ponownym wydrukowaniem wymagany jest link do czasopisma.

Materiały są publikowane w oryginalnym wydaniu.

Czasopismo jest publikowane i indeksowane na portalu eLIBRARY.RU,

Umowa z RSCI nr 118-03 / 2017 z dnia 14.03.2017.

Redaktor naczelny - **Paweł Nowak, Ewa Kowalczyk**

«Colloquium-journal»

Wydawca «Interdruk» Poland, Warszawa

Annopol 4, 03-236

Format 60 × 90/8. Nakład 500 egzemplarzy.

E-mail: info@colloquium-journal.org

<http://www.colloquium-journal.org/>